

Hans Magnus Enzensberger

Het zachte monster Brussel
of Europa in de klem

Vertaling
Gerda Meijerink

Cossee
Amsterdam

De vertaling van dit essay is mede mogelijk gemaakt
door een bijdrage van het Goethe Instituut

Oorspronkelijke titel *Das sanfte Monster Brüssel
oder Die Entmündigung Europas*

© 2011 Hans Magnus Enzensberger

en Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main

Nederlandse vertaling © 2011 Gerda Meijerink

en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam

i.s.m. Felix Meritis, Amsterdam

Boekomslag Marry van Baar

Typografie binnenwerk Adriaan de Jonge, Amsterdam

Druk HooibergHaasbeek, Meppel

ISBN 978 90 5936 232 6 | NUR 323

Wilt u op de hoogte blijven van alle
uitgaven en activiteiten van Uitgeverij Cossee,
meld u dan aan voor de nieuwsbrief via onze
website www.cossee.com



Essay (o) [oorspronkelijk Frans *essai* (proef)]: Niet te korte, voor een ruim publiek bestemde, subjectief gekleurde verhandeling over een maatschappelijk, wetenschappelijk of letterkundig onderwerp, gekenmerkt door goede, persoonlijke stijl.

Ik probeer mijn pen, was het adagium van Michel de Montaigne, die het essay 450 jaar geleden uitvond. Montaignes drijfveer was nieuwsgierigheid: iets te ontdekken over zichzelf, over de menselijke soort, over hoe we functioneren. Hij schreef zijn 'korte, onderhoudende wandelingen van het denken' op een schandalig openhartige en radicaal eerlijke wijze. Cossee Essay is een reeks voor zulke teksten.

Inhoud

1	Lof & eer	9
2	Terminologie	13
3	De grillen van de Commissie en haar critici	20
4	Een kijkje bij de hogere echelons	30
5	Esprit de corps	39
6	De halfvergeten voorgeschiedenis	46
7	It's the economy, stupid!	55
8	Het begin van het postdemocratische tijdperk	64
9	Een gesprek tussen A, monsieur * van de Commissie, en B, de schrijver, in de Fattoria del Chianti in de Brusselse Archimedesstraat	80
	Enkele bronnen	89

Lof&eer

Goede berichten kom je niet veel tegen, daarom kun je er maar beter mee beginnen, ook al geeft iedere serieus te nemen verslaggever vanzelfsprekend de voorkeur aan de slechte.

Het belangrijkste eerst: slechts enkele decennia lang heeft er in de geschiedenis van ons werelddeel vrede geheerst. Tussen de staten die lid zijn van de Europese Unie hebben zich sinds 1945 geen gewapende conflicten voorgedaan. Bijna een heel mensenleven lang zonder oorlog! Een uitzonderlijke zaak, waarop dit continent met recht trots kan zijn.

Maar met nog tal van andere genoegens, waarbij het niet om leven of dood gaat, kunnen we blij zijn. Die zijn inmiddels zo vanzelfsprekend dat ze ons nauwelijks meer opvallen. Wie jonger is dan zestien, heeft geen herinnering aan hoe ingewikkeld het na de Tweede Wereldoorlog was om een buurland te bezoeken. Zonder een bureaucratische uitputtingsslag was een buitenlandse reis praktisch onmogelijk. Wie de grens over wilde, moest gewaarmerkte uitnodigingen kunnen overleggen, in drievoud aanvraagformulieren invullen voor een visum, een verblijfsvergun-

ning aanvragen, ingewikkelde deviezenbepalingen bestuderen en een tiental andere hordes nemen. Wilde je een boek uit het buitenland laten komen, dan moest je daarvoor op het douanekantoor een uitgebreide procedure doorlopen. Verwachtte je een overschrijving uit Frankrijk, of wilde je een Spaanse rekening voldoen, dan was dat een ritueel waarbij een hele reeks officiële stempels kwam kijken. Nu is dat allemaal niet meer dan een langzaam vervagende herinnering. Wie een paspoort bezit van een van de lidstaten, mag meestal wonen waar hij wil zonder eerst bij buitenlandse instanties in de rij te hoeven staan voor een verblijfsvergunning of een werkvergunning. Op enkele uitzonderingen na is het nu zelfs mogelijk in het Europese buitenland een elektrisch apparaat aan te sluiten zonder een heel stel adapters mee te slepen in je koffer. Ook de kosten die je de bank moet betalen voor het wisselen van geld zijn tot leedwezen van de wisselkantoren in Europa sterk gedaald.

Kortom, het proces van de Europese eenwording heeft ons dagelijks leven in positieve zin veranderd. In economisch opzicht was de Europese Gemeenschap lange tijd zo'n succes dat alle mogelijke en onmogelijke landen aan de poorten rammelden om toegelaten te worden.

Ook zijn we onze Brusselse beschermers dank verschuldigd dat ze regelmatig streng optreden tegen kartels, monopolisten, protectionistische foefjes en ongeoorloofde subsidies. De telefoontarieven! De kleine lettertjes in contracten waarmee argeloze consu-

menten om de tuin worden geleid! De bescherming van niet-rokers! De afzetterij bij geldautomaten! De Europese Unie waakt erover dat hier duidelijkheid verschaft wordt.

Moeizame arbeid, die niet vanzelfsprekend is. Want de nationale regeringen hebben zich vaak door de wereldwijd agerende reuzen van de farmaceutische industrie, de energieproducenten, de financiële wereld, de levensmiddelenindustrie en communicatiesector bij de neus laten nemen. Dat zijn tegenstanders die over enorme geldmiddelen beschikken. Ze zetten alles op alles om hun monopoliepositie te behouden, dreigen met verlies van arbeidsplaatsen en zijn meesters in de kunst van de belastingontduiking. Geen land is tegenwoordig nog in staat hun het hoofd te bieden, zich tegen hun chantagepogingen te verzetten en ze sancties op te leggen. Ook bij andere problemen, die alleen door de lidstaten gezamenlijk kunnen worden opgelost, heeft de Europese Unie haar sporen verdiend. Al jaren probeert ze, zonder veel succes, een einde te maken aan het belachelijke broddelwerk dat van de controle van het Europese luchtruim een gevaarlijk spelletje maakt. De zesendertig verschillende organen die er verantwoordelijk voor zijn, elk met andere procedures en technieken, worden evenwel tot op de dag van vandaag door de militaire en civiele organisaties van de lidstaten met sluwe volharding tegen elk voorstel tot sanering verdedigd. De huidige vorm van luchtveiligheid kost niet alleen drie miljard euro per jaar, ze verbruikt ook

enorme hoeveelheden brandstof en leidt tot eindeloze files en vertragingen.

Fatale gevolgen heeft ook de eeuwige strijd om de vangstquota voor vis en de almaar op de lange baan geschoven opslag van radioactief afval – allemaal problemen die blijkbaar geen van de lidstaten op eigen houtje kan of wil oplossen. De Unie biedt echter ook nog andere voordelen. Tot in de verste uithoeken van Europa kom je borden tegen waarop te lezen staat dat de Europese Unie op die plek iets subsidieert: de aanleg van een autosnelweg, de bouw van een brug, een woonblok of een wetenschappelijk instituut. Maar het is vooral de landbouw die zich verheugt in enorme subsidies. Met name grote bedrijven worden door de grootste Brusselse geldpot goed bedeeld; voor landbouw staat in Europa 59 miljard euro ter beschikking. Met het op één na grootste bedrag van 49 miljard euro worden 455 projecten op het gebied van regionale ontwikkelingen ondersteund. (De bittere waarheid is dat volgens de Europese Rekenkamer 36% van die projecten onder valse voorwendselen subsidie ontvangt.)

Toch gaat het grosso modo om weldaden waarmee je voor de dag kunt komen. Moeten we dus de Brusselse bewakers gelukwensen met de mooie resultaten die ze, de met hand en tand verdedigde ‘nationale belangen’ ten spijt, op menig gebied hebben bereikt? Echt nodig is dat niet, want de Europese overheden nemen die inspanningen maar al te graag van ons over.

Terminologie

Zoals bekend kan geen enkele regering het zonder propaganda stellen, al is dat begrip niet erg geliefd; men heeft het tegenwoordig liever over ‘optimale communicatie’. Ook de Europese Unie blijft niet in gebreke. Jaren geleden investeerde ze al uitgebreid in reclamefilms en internetportals. Met jaarlijks vijf miljoen euro subsidieert ze de zender Euronews, en met zes miljoen het bij velen onbekende radionetwerk Euronet. Ook het Europees Parlement permitteert zich onder de naam Europarltv een eigen televisiekanaal, waarvoor het tien miljoen neertelt, hoewel er maar weinig kijkers zijn. Veel van wat je daar te zien en te horen krijgt doet aan hofcommuniqués denken. Zelfkritiek is niet de sterkste kant van onze bewakers.

De Europese Commissie verstoep gewoontegetroouw de nationale bijdragen aan de EU-begroting in haar jaarverslag omdat anders ‘anti-Europeanen de getallen zouden kunnen misbruiken’. Wie er meer van wil weten, wordt als vijand beschouwd. Voor de *Fédération de la Fonction Publique Européenne*, een vereniging die de belangen van ambtenaren behartigt en naar goed Brussels gebruik het acroniem *FFPE*

voert, gaat dat geheimzinnige gedoe nog niet ver genoeg. In een open brief eiste genoemde vereniging onlangs van de Commissie dat zij een 'met de noodzakelijke middelen uitgeruste speciale cel' in het leven zou roepen 'om de schandelijke aanvallen te pareren waarvan het personeel van de EU het doelwit is.' De schuld van dergelijke lasterlijke aanvallen zouden de 'door anti-Europese lobby's opgestookte media' zijn.

Het hele pr-vertoon moet niet alleen worden toegeschreven aan de gekrenkte ijdelheid van het ambtenarenapparaat. Het dient tevens ter compensatie van een inherente onvolkomenheid van het integratieproject. Want het is een pijnlijk maar onloochenbaar feit dat tot op heden een Europese berichtgeving die die naam verdient, ontbreekt. Voor de media is nog steeds in ieder land het hemd nader dan de rok. Ook om die reden moet je de informatie die uit Brussel tot ons komt met een korreltje zout nemen: hoe dunner de legitimiteit, des te dikker de glibberigheid van de pr.

In deze ongemakkelijke situatie neemt de behoefte toe de meningsvorming zelf ter hand te nemen. In tegenstelling tot verkiezingen of referenda, die door degenen die aan de macht zijn meestal worden verafschuwd, bewijzen enquêtes goede diensten, als de uitkomsten de opdrachtgevers tenminste goed van pas komen.

'De oplossing is méér Europa,' schalt het uit de burelen van de vicepresidente, wie de communicatie